

Uredništvo i uprava
ZAGREB, MASARIKOVA 28a
 Telefon 67-80

Uredništvo in uprava
 za Slovenijo, in slovenski del
 Julijske Krajine
LJUBLJANA, Erjavčeva 4a

ISTRU

ŠALJITE PRETPLATU!
ŠIRITE »ISTRU«!

GLASILO SAVEZA JUGOSLOVENSkih EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

RAVNOPRAVNOST

Tako se zove nov list koji je počeo izlaziti ovih dana u Beogradu. List nosi podnaslov »Časopis za narodnu odbranu i svrha mu je da vodi računa o našim manjinama u drugim državama i da prati rad manjinskih grupa u Jugoslaviji. — U uvodniku »Na posao« piše, između ostalog:

»Mnogo se danas u Evropi govori o manjinama. Izgleda da se to ne radi toliko iz ljubavi prema manjinama, koliko iz drugih razloga. Zaštita manjina prešla je od Društva naroda na pojedine zainteresovane države. Manjine su postale predmet međunarodnih pregovora, zbliženje pojedinih država snatira se ne mogući, dok se povoljno ne riješi pitanje njihovih manjina.

»Štampa susjednih država stvorila je u svijetu i problem manjina u Jugoslaviji. Ona postavlja sve veće zahtjeve, a ni štutinom... Susjedne države imaju bezbroj naučnih i propagandnih ustanova i časopisa koje prate razvoj tog pitanja, a mi stojimo skraćene ruku. Mi ostavljamo sve našim diplomatima. Tako se moglo raditi prije sto godina, a danas ne više.

»S ravnopravnošću htjeli bi učinili prvi pokušaj, da obavještanjem naše javnosti o sudbini naših manjina u inostranstvu i stranih manjina u Jugoslaviji prekinemo ovu našu tradiciju ćutanja i nerada. I mi moramo da vodimo »naučnu« politiku, mi ne smijemo više da ostavljamo sve pukom slučajni, sudbini.

»Ravnopravnost neće tražiti za naše manjine u inostranstvu nikada previše, već samo ravnopravnost, to jest samo ona prava koja su im stane manjine u Jugoslaviji.

Iz tih riječi moglo bi se u glavnini, upoznati cilj tog lista, kao i posjed izdavača na probleme manjina, a iz ostaloga teksta vidi se da je urednicima pr. ruci razni materijal, većinom publicistički i sirićni smisla, o manjinskim problemima u konkretnim slučajevima.

Mi smo bili odavna počeli da ukarujemo na nedostatak službenog rada kod nas i iznosili smo potrebu osnivanja društava, institucija i publikacija, koji će se baviti problemom naših manjina u drugim državama, kao i manjinskim problemom opće. U koliko su nam mogućnosti dopuštale, nastojali smo u našem listu obilovati i taj problem pa smo tako u više navrata pisali o Hrvatima u Njemačkoj, Mađarskoj i Rumunjskoj, Slovencima u Koruškoj itd., a sistematski smo pratili i gibanja drugih manjina u Evropi i nastojali smo da o tome obavješćujemo. Dok smo mi to radili preko lista, naš Publicistički otkaj, izravno njegov pročelnik dr. L. Čermelić, izdavao je publikacije o problemu naših manjina i naučnom metodom obradivao i iznosio stanje poslije rata. Taj naučno-propagandni materijal bio je objavljen i na straniim jezicima, pa je tako upoznat i ostali svijet s našim problemom.

Ali naš Savez i naš list imaju specijalne zadatke. Naš je glavni i napreći cilj da se bavimo Julijskom Krajinom: da obavješćujemo naše emigrante o događajima u našem zavičaju, da iznosimo pred domaću javnost naše specijalne probleme; da iznosimo našu povijest, našu kulturu i sve ostale kulturno-političke manifestacije Hrvata i Slovenaca u Julijskoj Krajini u prošlosti i sadašnjosti. Taj obiman posao nastojali smo da svladavamo kako smo najbolje znali i mogli, pa su godišta našega lista najbolji dokument toga desetogodišnjega rada.

Zašto to iznosimo? Iznosimo zato da se vidi kako je bio preke potreban jedan list kao što je »Ravnopravnost«. List koji bi na sebe preuzeo jedan dio dužnosti praćenja života narodnih manjina u Srednjoj Evropi i koji bi uz to vršio propagandu da se već i jednom i kod nas započne sistematskim radom na proučavanju problema

OSREDNJE VPRAŠANJE

Špansko vprašanje tvori danas najvažniji problem — Vloga štirih evropskih velesil u španskim dogodkih

Ljubljana, (Agis) 29. januara 1939. Špansko vprašanje tvori danas eno najvažnijih vprašanj u problemov, v katerega je v prta vsa Evropa. Dočim traja španska državljanska vojna, bolje mednarodna že 30 mesecev, nepotosti, ki jo je povzročala ta vojna ni bila bila vedno enaka. Vnes je potek bojev na španskim bojiščih in razne mednarodne zapetjatje, prekinjala vojna na Kitajskem, zasedba Avstrije in končno raskosanje Čehoslovaške. Vsi ti problemj so zdaj manj zdaj bolj zavzemali javno mnenje ki se je z njih vedno lahko zdaj bolj, zdaj manj pečalo. Tudi so povzročili ti problemj ne malo nepotosti ki so grozile vrci ves svet v kilane. Brez dvoma pa je da ni nabežen od teh problemov tako dolgo in z vedno bolj naraščajočo nepotostjo priverovani nase zlasti vsa Evropa, pa tudi ves svet, kakor je to has španska državljanska vojna. V zadnjem času, ko je Frankova armada, podprta od vseh strani, prebrala katolonsko fronto in strla moč nje armade, ki se b.e.z sredstev in brane ni mogla upirati dvajsetkratni prevozi in ko kaže, da bo Franko zavzel vsa severno Španijo in tako neposredno melli na francosko ozemlje v vsem obsegu je postalo špansko vprašanje zopet eno najvažnejših.

Društvo narodov, ki je imelo svoje preeci klaverna zasedanje, in katerem se je ugotovilo predvsem slabo imenito stanje je mednarodne institucije, ker države ne izpolnjuje svojih obveznosti do nje je med drugim ugotovilo da je španska republikanska vlada v polnem obsegu izvršila svojo ustavno obveznost in je umaknila iz svojih vrst skoro vse tute vojstvo. Tudi s tem je bila rešena je eva stran španskega problema nevrševanja. Zato je Društvo Narodov moralo tudi ugotoviti, da je politika nemeščavama shodna je republikanski vojaški moči, dočim je koristila nasprotnikom. V Evropi se odherava, kakor je jasno razvidno dvojni med dvema skupinama in sicer ormu, ki se smo zadovoljivo z ustvarjenim povojnim stanjem kot so za ustvarile znanovate države v svetovni vojni in po katerih bojevanj, naj bi od tedaj dalje nastala v Evropi doba mirnega prežvekovanja respektov te skupine. Notranje razmere pa so zlasti Italijo in Nemčijo prislile k »dunanki«, ki je porušila to mirno in na vidno dobio stanje.

Poleg Društva Narodov je zlasti razmotrila špansko vprašanje, francoska narodna skupščina in pa francosko en-

posipše, ki vodi v tem oziru zlasti ostro borbo z Italijanskim časopisjem. Politični dogodki zadnjega časa pa so Francijo nekako stisnuli in jo prislili k delenzivi tako, da si ne upa v tel ozirih nišesar rkreivni zlasti se, ker ji ne stoji ob strani pomolnoma trdno Anglija kljub večkrat poudarjenemu trdnemu prijateljstvu in skupnim interesom. Tako se je Francija v tem oziru uradno postavila v nekako stanje pričakovanja, ne da bi ščitila kakorkoli si bolji svoje interese, ki so, kar se Španije tiče, zlasti pa Sredozemskega morja, brez dvoma v nasprotju z interesi italijanskega lašama. Kar oboji z duova v dan vedno bolj poudarjajo, Francija je zato le izjavila, da ne bo upela, ko bo že enkrat ugotoveno stanje v Španiji, to se pravi po sedanjih izgledih po zmas generala Franka, tuhi čep na španskem ozemlju. To njeo stališče je podprta tudi Anglija. Tudi govorniki o tem naprej in postavljati nekako stališča, je brezdvoma zlasti za Francijo prececi teko. Znano je nemreč, da sta Italija in Nemčija zgradili na raznih točkah španske obale velika pristanišča za podmornice in druge utrjene točke zlasti pa sta močno utrdili otoke, ki leže ob španski obali, ovrhoma v Sredozemskem morju. Zato je jasno da se bodo po koncu vojni izvrtili novi problemj in nove zelteve ki bodo vsekakor lahko močno uplvali na razna politična stališta.

Kot tretjo najbolj zainteresirano v špansko problemu pa moramo brez dvoma smatrati Italijo. O tem vprašanju smo že v listu razpravljali in smo ugotovili njeno stališče da vseh problemov, ki so svezali, vsa svoje akcije, kako je Italija vezala, v zvezi, tako politično kakor tudi vojaško na vprašanje izida se traganje vojne, vidimo jasno iz trzave samega Mussolinija, ki je pred kratkim dejal da bi fašistična Italija smatrala vsako najmanje umeščavanje Francije, ali katere koli druge države, v špansko državljansko vojno, ki naj bi se zlasti pokazalo v vojaški pomoči, kot napad proti Italiji sami. To Mussolinijevo izjavo vsekakor potrjujejo vsi dogodki, ki so se odigravali v Španiji, zlasti v zvezi s politiko nemeščavama, Italija je pristala na to politiko, tako šede tedaj dokončno, ko bo vojna zaključena v prid generala Franka in ko bodo zavarovani interesi Italije na Sredozemskom morju, ki bi bili v slučajni zmagave boljševikov, kot oni to imenujeo najbolj ozročno.

Italija si je poleg ugodne rešitve zase, ki naj bi jo prinesla zmaga generala Franka na eni strani, pripravila polozajna pot za rešitev vseh drugih vprašanj, ki se še odpirajo na Sredozemskem morju. Brez dvoma je, da ho, ko bo najvažnejše vprašanje rešeno, pristopila k reševanju tudi tel Priprava k temu so bili zadnji dogodki, ko se je postavila v parlamentu, na cestah, v časopisih in z vsemi drugimi propagandnimi sredstvi, zahteva po Tunisu, Nizki, Korziki, Džibutiji itd. Uresničenje vsel tel njenih zahtev bi tako spopolnila popolnoma njene težnje in s tem bi prisla šede da popolnega izraza tudi zmage v Abesiniji, Italija hoče kakor druga velelesile vladati nad celim svetom. Izgati odločujočo vlogo v evropski in svetovni politiki in s tem zavzeti mesto med prvimi s krogu svetovnih velesil. V tel svojih hotenjih ne izbira niti sredstev, niti načinov, da bi jih uresničila. Pred sabo vidi jasno svoj cilj da katerega bi morala priti in to preko vseh ovir in brez ozira na svoje, kar se pri tel odigrava. V tel svojih hotenjih se je v zadnjem času sicer naslonila na Nemčijo, ki zasleduje skoro iste cilje kot Italija in v tem je morala lahko rečeno, njena mašina ali velika slabost. O tem je danes se težko govoriti in prepričati moramo kasnejšim razmotrivanjem. Toda sprito dejstva, da si vsi veliki in mali iščejo zaslonbe pri večjih državah, ni to nič čudnega.

V španski državljanski vojni pa je zelo zainteresirana tudi Nemčija, negledo na politične prestiji, ki ga pri tel zasleduje, ampak zlasti iz gospodarskih ozirav. Kakor vidimo je ona vrela pod svoje ve bogate tuduke v baskijski deželi in jih izkoriščala v svojem interesu. Prele je izkoriščala te rudnike skoro edina Anglija, ki je sedaj izgubila tu popolnoma ves svoj vpliv in vsa svoje oblasti. Da tvorilo ti rudniki za Nemčijo izredno važno postavko se vidi iz tega ker je Nemčija ustanovila v svoji državni upravi poseben urad, ki naj vodi vse potrebne glade te rudnikov, ki so zlasti važni za narodno obrambo in oboroževanje.

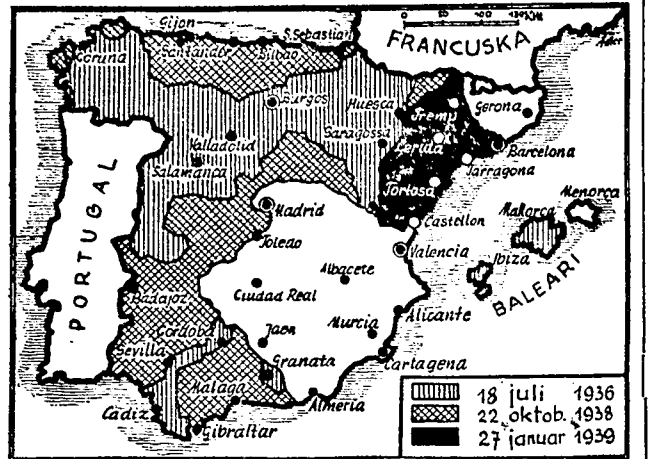
Anglija kot zadnje od velikih držav sledi na problem španske državljanske vojne na svoje in kakor smo ugotovili, se je za enkrat postavila na isto stališče kot Francija tako, da poleg tega še obe do skrajnosti izjavljata politiko nemeščavama. Kljub temu da so njeni številni interesi v Španiji ogroženi. Se vendar smatra, da njene glavne moči, zlasti kolikor se tičejo naravnega bogastva, niso do konca ogrožene. Poleg tega pa je vojaško v primeri s fašističnimi državami, kakor tudi Francija, še premalno pripravljena, da bi mogla zavzeti kako bolj energično stališče.

Kot žrtve vsel zapeljivih križaril se interesov, prijateljstev in sovražstev trpi španski narod ki prenaša za enkrat z velikim junaštvom vse, kar mu je današnja razrvana Evropa napravila. Od usilja borbe, ki se odigrava na njegovem ozemlju, ki je po mnenju nekaterih že jasen, je odvisev nadaljni razvoj dogodkov v Evropi, ki jih bilo čutili lahko tudi mi ugodno ali neugodno. V sled tega je brez dvoma trenutno za Evropo španski problem osrednje vprašanje — ž. l.

UGLEDAJMO SE

»Ravnopravnost« donosi pod gorjnim naslovom: Krajem oktobra poslala je »Njemačka akademija« u Münchenu, čiji je zahtevak prvotava prilikie na Jugosloviju, naradito u pogledu njemačkih manjina, svog lekora Lepjera u Osiijek, da tamo otvori specijalni tečaj za Nijence koji su tokom vremena zaboravili svoj jezik. On je organizirao dva tečaja, jedan za odrasle, a drugi za omladinu; za odrasle svakog dana u večje, za omladinu svakog dana 2 sata prije podne i dva sata popodne. Pomoću posebne metode koja se osniva na njemačkoj narodnoj pjesmi, on predaje na jedan veoma popularan način njemački pravopis i gramatiku. Ovakvi tečajevi zaslužuju svu našu pažnju i mi Jugosloveni mogli bi se ugledati na rad časovnička Njemačka akademije. I mi imamo preko granica mnogo sunarodnjaka koji su pod ljudjom vlasti savršeni samo svoju slavensku kre, a ne jezik. Zašto ne bi na pr. za grebačka uniterca poslala nekog svog profesora u Zielzenu u Gradisku (Burgenland), da tamo predaje gradiskanskim Hrvatima srpskohrvatsku gramatiku. Zašto ne bi na pr. subotička uniterca poslala nekog svog liječnika sa istim zadatkom u Bajui, ili ljubljanska uniterca u Celovcu?

RAT U ŠPANSKOJ

naših narodnih manjina u drugim državama. Izabravši ime »ravnopravnost«, taj list je ujedno odredio i svoj karakter. Iako sama ravnopravnost još nije nikakovo riješenje, ono je ipak u konkretnom slučaju dana s prvi politički postulat kada se radi o manjinama. Jer manjine su danas sa mo objekt i kao objekt političkih preg-

vora i kompromisa, one same nisu u mogućnosti da traže pravo, već su subjektivi pregovora i kompromisa dužni da za njih traže ravnopravnost. Na toj idejnoj liniji ravnopravnosti je i taj novi list. Nadano se da će i na toj idejnoj liniji taj list izvršiti svoj zadatak na taj način, linijom ravnopravnosti, pri pomognuti, da se ostvari ideja prava. — P.

PREDLOGI ZA FINANČNI ZAKON ZA LETO 1939-40

važni za učitelje — emigrante

Svekolna Jugoslavanskega učiteljskoga združenja za dravsko banovino v Ljubljani je izdelala in potom izvršnega odbora JVV poslala na merodajno mesto celo vrsto predlogov za finančni zakon za leto 1. 1939-40. Od teh povzamemo po učiteljskem tovarištvu sledeče tri predloge, ki so za naše učitelje-emigrante posebno važni:

PRIZNANJE KONTRAKTUALNE SLUŽBE

K 4-1 50. finančnega zakona za 1937-38. se doda nov odstavek ki se glasi: »Kontraktualnim učiteljem se prizna v pokojnino po § 113. in 116. U. Z. ves čas kontraktualne učiteljske službe.

Utemeljitev: Po prvotni redakciji točke 3. § 116. o uradniški se je čas kontraktualne službe priznal v pokojnino in tudi za odmerjenje količine osebne pokojnine. — Predpis iz finančnega zakona, katerega ukinitev se predlaga, ukinja to olajšavo, odnosno, po tem predpisu se kontraktualna služba sploh ne računa v pokojnino.

Ako se je mogla kontraktualna služba do 1. aprila 1931. vračunati po § 116. zakona o narodnih službah v drž. službo za pokojnino in napredovanje in do 1. aprila 1932. upoštevati za pokojnino, ni razloga niti upravičenosti, da bi se ta olajšava se nadalje ne priznavala.

Ker gre tu le za majhno število kontraktualne učiteljstva, je to samo še večji razlog za upoštevanje predloženega amandmana.

NOSTRIFIKACIJA UČITELJSKIH DIPLOM

§ 71. zakona o narodnih službah naj se dopolni s sledečim besedilom: »Za časne učitelje narodnih šol morajo biti postavljeni kontraktualni učitelji in učitelji dnevničarji jugoslovanske narodnosti, ki so polagali po ratifikaciji rapske pogodbe zlostin ali praktični učiteljski izpit na ocenjeni avstro-ograrske monarhije in ki so že opravili dovoljni zlostin izpit na državni učiteljski šoli, odnosno doslej nostrifikacijo učiteljskega izpita zlostin.

Kontraktualni učitelji in učitelji dnevničarji z dopolnjenim zlostinim izpitom in dopolnjenim praktičnim izpitom se smejo postavljati ob upoštevanih službah po § 54. v zvezi s § 53. zakona o državljanstvu z dne 21. septembra 1928. za stalne učitelje narodnih šol.

47. zakona o učiteljskih službah se dopolni, in sicer: Minister prosvete sme po zaslišanju Glavnega prosvetnega sveta nostrifikirati v inozemstvu položene učiteljske izpite za pouk na ljudskih šolah z določevajo dopolnjenih izpitov na učiteljskih šolah. S temi izpiti se doseže veljavnost diplomatskih izpitov učiteljskih šol.

Utemeljitev: Ministrstvo prosvete je odredilo z odločbo O. N. br. 19-43-21 da morajo oni učitelji, ki so polagali zlostin ali praktični učiteljski izpit v inozemstvu, opraviti dopolnilni izpit z nacionalne grupe predmetov, ako hočejo službovati v kraljevini Jugoslaviji. Pevnice je bila predpisana povčna nostrifikacija, ta je bila obvezna za vse učiteljske kandidate ki so dovršili svoje solanje po 1. decembru 1920. rapske pogodbe, ko je stopila v veljavo rapska pogodba. Po poselniku ministrstva prosvete O. N. br. 43-575-36 kakor tudi po tolmachenju drž. sveta, broj 7358-36 obstoji ta nostrifikacija v tem, da morajo kandidati polagati vse predmete učiteljske mature.

Do 8. decembra je dopolnilni izpit obstojal edino v polaganju jezika s književnostjo, zemljepisa in zgodovine kraljevine Jugoslavije in znanja o državljanjskih pravicah in dolžnostih.

Z vsemi položnimi izpiti je bil kandidat omogočen sprejem v državno službo. Je še nekaj učiteljev, naših državljanov, ki so prišli iz Italije. Tem je zelo otežekoval sprejem v državno službo zaradi tega, ker se zahteva za nostrifikacijo diplome polaganje vseh predmetov učiteljske mature.

Smatramo, da taka zahteva ni upravičena, zato se diplomatske pridobitne do 8. decembra 1920 po položnem izpitu iz nacionalne skupine predmetov popolnoma upoštevane, ni razloga, da se zaradi nostrifikacije od kandidata zahteva, da ponovno polaga učiteljsko maturo.

POPRAVEK PREDPISA TOČKE 5. § 33. FIN. ZAKONA ZA 1937-38.

V II. odstavku točke 5. § 33. fin. zakona za leto 1937-38 se ukine beseda: ... »neposredno«.

Utemeljitev: Po točki 5 § 33. fin. zakona za 1937. 1938. je čas nacionalnega dela, prebit v verskih prosvetnih avtonomijah in družah sv. Cirila in Metoda, priznan kot čas aktivne državne službe. Odveč bi bilo govoriti na tem mestu o nacionalnih in patriotskih zaslugah učiteljstva, ki je službovalo v teh ustanovah. Po omenjenem zakonem predpisu se prizna ta čas službovanja pogojno s tem, ako je prestop iz versko-prosvetne službe, torej privatne službe, v državno

DA SE UKLONE PSIHOLŠKE SMETNJE

»Naravnopravnost« piše: Prilikom potpisivanja Beogradskog sporazuma između Jugoslavije i Italije (25. 11. 1937. godine) g. Čano, ministar inostranih poslova kraljevine Italije, izjavio je: »da su međuzemnim talijanskim vlastima dana dovoljna uputstva u pogledu učenja i upotrebe srpsko-hrvatsko-slovenskog jezika i u pogledu bogoslužbenja na istom jeziku; dalje je gospodin ministar saopštio, da je g. Mussolini na dan potpisivanja jugoslovansko-talijanskog sporazuma oslobodio 25 političkih ostojnika s ovcenske narodnosti.

Postoje toga u postupanju prema jugoslovanskoj manjini nastupilo je izjavio se političke organe. Već samo zbliženje između Jugoslavije i Italije donijelo je poboljšanje opće atmosfere u Juljskoj Krajini. Lokalni organi počeli su — i pod utjecajem objektivnog pisanja talijanske štampa o Jugoslaviji u Jugoslaviju — da više u Jugoslovenima u Italiji stave velike jugoslovenske zajednice, koje im u svijetu određeno ime a obzirom na staru prošlost i borbenost tog naroda. Talijanske vlasti su takodjer pustile na slobodu mnogo protivotvora i u posljednje vrijeme i političkih ostojnika. Isto tako i pri naše granice danas je slobodnije; organizirano je više izlaza Jugosloven iz Italije u Jugoslaviju, a također iz Jugoslavije u Italiju. Dozvoljen je ulaz nekoliko jugo-

slovenskih dnevnik histora, ali u Italiji zabranjeno ne izlazi više ni jedan jugoslovenski list koji bi bio uređivan u duhu naroda. (Do 1939. godine Jugosloven u Italiji imali su 13 listova i časopisa.) Jedino talijanski frajer u Sertoj Gori kod Gorice, koji su započeli taj savjetnik poslije prividnog odlaska Jugoslovenskih svećenika, čudno jedan crkveni list, uređivan savim u talijanskom duhu.

Ni u crkvi ni u školi nije došlo do bitnih promjena. U oim crkvama iz kojih je izbačen srpsko-hrvatski ili slovenski jezik, prije svega godina, ne čuje se danas slovenski crkveni. Nema više osnorušk škola sa srpsko-hrvatskim ili slovenskim jezikom. U školama ne smije da se predaju ni vjeronauk ni materinskim jezikom. Nema ni privatnih škola sa materinskim nastanjem jezikom, kao ni osnorušk ni građanskih ni srednjih. Likvidacija privrednih ustanova nastavlja se.

S obzirom na nove odnose između Italije i Jugoslavije i na lažnost našeg željela prema Italiji nama danas nikakovih zaprijet da se taj moćni dudu sve prava. Već sama ranije spomenuta obćanja viših loka ublažuju, da postaju neke psihološke smetnje konačnoma zbliženju oba naroda u jedinstvom moru — smetnje koje su posljedice i postojećeg položaja našeg žirli u Italiji.

HRVATI I SRBI U RUMUNJSKOJ

»Temišvarski Vesnik«, glasilo srpsko narodne manjine u Rumunjskoj, donosi članak, u kojem zagovara, da se u Rumunjskoj osnuje jedinstvena srpsko-hrvatska organizacija, u koju će ući predstavnici Srba i Hrvata u Rumunjskoj, te da ona stupi u »Frontu nacionalnog preporoda.« U vezi s predlogom, da se osnuje jedinstvena srpsko-hrvatska organizacija u Rumunjskoj, »Temišvarski glasnik« predlaga, da se u Temišvaru osnuje savez svih postojećih srpskih i hrvatskih društava u Rumunjskoj.

PRAVA NIJEMACKE NARODNE MANJINE U SRB

»Nove« Wiesner Težak: Obavijest informacije iz Praga prema kojima se praska vlada izdala naredbu, kojom se nemackoj narodnoj manjini dopušta da ona »Hakenkreuz« i da na njemu ne naredne piarlike i u drugim obzornama smije izvjesiti zastave Reicha i da piarlikek dopušta je već prije slovenska vlada, što je u Beogradu bilo već i bro primljen. To pravo dopušta Njemački bez obzira, da li su državljani čisti a Reicha. Njemei udino sudu savi. 30 siječnja, dan preuzimanja vlasti po nacionalnim socijalistima u Pragu, Slovačka je vlada pristala na to, da Njemei organiziraju se na prvu evanđeliku crkvu u Slovačkoj.

USTANOVITEV ITALIJANSKE BANKE U JUGOSLAVIJI

Po informaciji iz Beograda prelazi vjerovanje ustanovitev posebne Italijanske banke u Jugoslaviji u razlikovno fazi in po banku u kraljevini Jugoslaviji. Treba je rešiti te se nekakova manjša vprašanja. Svar je že toliko razčeljena, da ni pričakovati ovir. Vsektor ko glavni delničar nove Italijanske banke v Jugoslaviji »nava italijanska vebanka «Banca Commerciale Italiana»

JUGOSLOVENSKI RATNICI KOD MUSSOLINJA

U Rim je doputovala delegacija »Udruga bivših ratnika« L. Beograda. U delegaciji su g. Bonpanovica, Bža, Nedić i Lovrić. Oni su tokom jučeršnjeg dana položili vijence na grob talijansko nemanoz junaka i na grobove palih fašista. U njihovoj pratnji nalazili su se otpravnik Jugoslovenskog poslanstva u Rimu Belanski i vojni izaslanik major Krajanović.

Šnoć je Mussolini primio u audijenciju Prazanovića, Nedića i Lovrića i zadržao se s njima neko vrijeme u razgovoru.

NIJEMACKO-POLJSKO POVJERENSTVO ZA RIJESAVANJE MANJINSKIH SPOROVA

Kako se ovdje saznaje tijekom razgovora vođenih između von Ribbentropa i Becka donesena je odluka da se obrazuje posebna komisija kojoj će se u duhu deklaracije o manjinama od studenoga 1937 povjeriti rješavanje pitanja obostanrat manjina. Komisija će u prvom redu imati da se stara o pitanjima administrativne prirode.

ITALIJANSKI TISK V TUNISU

Ljubljana, 29. I. 1939. — (Agis). — Ker je v zadnjem času stonilo vrašanje Tunisa v osrednje je zanimivo v posebnostih prometi stanje italijanski naseljenec v tej francoski koloniji. Za danes hočemo na kratko pokazati sliko italijanskega šafističnega tiska, ki zavzema kot propagandno sredstvo brez dvoma največje število.

Italijani v Tunisu izdajajo en dnevnik z naslovom »L'union«. Ta časopis izhaja v približno štirih tisoč izvodih in je zlasti njegova naklada padla odkar so pričeli izdajati svoj list demokratski Italijani ki nosi naslov »L'italiano di Tunisia«. Tako da sedaj ne dosega dveh in tisoč izvodov. List na razpoloži z velikimi subvencijami z velikim kadrom urednikov in strikudnikov s svojo lastno tiskarno tako d. brez dvoma sama ne more krijo vsake reči. Svoje moči seveda ne more popolnoma razviti ker stoji pod ostrim konotom denarce demokratske javnosti. V svojih vsah želi ostati in pada notranjo politiki. Francoski politiki buške Foite proslavila hitlerjske Nemci. Izvsem v Italiji se je v svoji stoma e izjavil »L'italiano di Tunisia« v osterem nasprotju s katerega se je lasten list obračunal na ta smer, da se sklene, da ne bo odgovarjal na vse vrste napadov in trditve.

Kot tednik izdajajo Italijani majhen list z naslovom »L'Espresso di Tunisia« ki vada predvsem polemiko s kraljevino antifašisti vendar na je ta list v vseh ožirih zelo majhen in med ljudsko skalo nima olujeva. Kot hočemo ilustrirano revijo izdajajo Italijani revijo z naslovom »L'italiano di Tunisia«. Revija pripada zlasti stvemu ilustracije s katerima proslavila uspehe hitlerjskega dela. Revija se pošilja večji del brezplačno kot propagandno sredstvo.

Poleg tiska kot propagandnega sredstva, moramo omeniti tudi radio kajti italijanske postaje so od evropskih najbližje in tako zelo močne, da je druce postaje težko slišeti. Oddajo imajo razdeljeno tako da se lahko čuo ali drugo postajo poslušati ves dan.

NEMSKI TISK V JUGOSLAVIJI

Po podatkih Narodne biblioteke v Beogradu izhaja danes v Jugoslaviji 55 nemških listov. Med temi so 4 dnevni, 11 tedniških, 4 štirinajdnevni, 13 mesečnih in 9 listov, ki izhajajo od časa no potrebi. Za nemško narodno manjšino v Jugoslaviji vsekar impozantni tisk, ob enem pa tudi dokaz kako se Nemci v Jugoslaviji lahko neovirano razvijajo in izživljajo.

DJECA IZ DALMACIJE U ITALIJI

U godišnjem talijanske statistike možemo naći dati podatke o liozanju talijanske djece iz Dalmacije u Italiji. Godine 1937 bilo je u Dalmaciji u Italiji 426 talijanske djece iz Dalmacije, i to 250 muškaraca i 176 djevojki. Muškarci su bili organizovani: 120 (mladi) u Balii, 85 u Avanzovadiji i 52 su bili »mladi fašiste«, a ženska djece: 17 »mlade Talijanke«, 62 »mlade Talijanke« i 17 »mlade fašistkinje«. To su većinom djeca italijanskih opčinata koja mogu u Dalmaciji slobodno da se uzgajaju u talijanskom duhu.

MLADINSKI KOTIČEK SLOVENSKI EMIGRANTSKI OMLADINI

Dosedaj obstojajo v Jugoslaviji štiri agline in delavne omladinske sekcije: na Susaku, v Zagrebu, Slavenskem Brdu in Beogradu.

Pravijo, da korakoma Slovenci vedno nekaj desetletij za časom kot za stečijo in merijo veliki ter kulturni narodi. V Jugoslaviji korakoma, kaj radi se pohvalimo, vsaj nekoliko pred časom. Za to delo slovenska emigrantska omladina pri tem ne sodeluje.

Škrala va ni večjega kraja v Sloveniji, kjer ne bi delovalo in prečesto tudi Zivotalno primerstvo-emigrantsko društvo. Zivotalno pravimo? Zakaj? Radi ekonomizacije in racionalizacije dela se delijo društva v sekcije, po katerih se grupirajo člani ne glede na starostne razlike. In v tem leži huda naših celic! Prvečino malo okoli sebe in videli bomo, da tvori mladina v vseh pokretih problem rase, idro, na katerem se dvigne ali propade bodočnost. Organizirana je ta mladina v lastnih mladinskih organizacijah, sama se vzgaja, sama izpopolni uje in osamosvojuje. Pumeča, ki io skrbno vzgajalo in neugojlo.

Ali mar emigrantski pokret ne potrebuje mladine? Prav emigrantski pokret jo potrebuje še v večji meri in še boljso kot nastala zibanja. Sai je emigrantska mladina, daleč od domačega kraja, od svoje ožje domovine, v nevarnosti, da jo sorodna okolica asimilira in iztrga emigrantskim vrstam in emigrantski misli.

Stara generacija ki je živel v preživelu usodne dveje polaganu izumira. Ne samo da stari borci umirajo, tudi starajo se in že samo to dostvo ih trga iz naših vrst. Vklenevi v stare preživele nazore, odsev starih razmer in stare resnice, se ne morejo prilagoditi in živjeti v nove razmere v novo resnico. V toliko so mrtva teža emigrantskega telesa. Nasprotno mladina i Otok svoje dobe, je proizved novih razmer in idej zato instinktivno dobro in naravno. Ne ovirajo mladino preživele ideje, saj te ne obdaja stara realnost, prilabša si in razvija nove nazore, saj jo obdaja nova realnost. Ali mar emigrantskemu pokretu taka mladina ni potrebna? Stari so neodbitni špki kompromisarski, zakaj le tako morelo uveljaviti staro dobo v novi okolici. Mladina na je prav zato brezkompromisna, močna, udarna in odločna. Stari so materielno in duševno vklenevi v verice ekonomske odvisnosti in vse kar iz teca sledi. Mladina danes ni dosti na boljšem vendar mladina je in zato se še ni »živela v te »razmere« In danes, prav danes pred durmi usodnih dogodkov, potrebuje emigrantski pokret idealne mladine v ničemur vezane, na vse pripravljene!

V emigrantskih društvih se zbirajo stari in mladi. Seveda vplivajo razlike, ki jih ločilo na društveno delo. In ne v pozitivnem smislu. Vsak ki sodeluje v našem pokretu, sam ve, koliko žalostne resnice te v tem. Stalna trenja, na vseh področjih, v vseh vprašanjih in končno rezultati niso, kot bi bili sicer. Pri vsem tem pa leži največ dela seveda na mladini stari so bolj za grajo hvale in »reprezentanco«.

Po vsem tem ali ni lasno, da se mora emigrantska mladina delavska in intelektualna v okviru emigrantskih društev čim bolj osamosvojit? Kot kažejo izkušnje od dvojed od »varianc« omladinske sekcije drudevi potrebam in zahtevam mladine. Te nam bodo jedro in žarišče emigrantskega dela, vzpodbuda k vsemu trudu in naporu. Omladinske sekcije nai bodo magnet, ki bo privlekel čim večje masa emigrantske mladine in sicer njihove snobnosti.

Edino omladinske sekcije so sposobne za tako delo, edino one morelo prilagajati in organizirane vrste mlajše emigracije, edino one morelo razviti do viske vse sile v doserjo skunnega čilia. Emigrantska mladina, na delo za našo stvar!

ZASTO JE ZAPLJENJEN NOVI TAL. RIJEČNIK

Kako javlja »Paris Soir« iz Rima zapljenjen je »Novi riečnik talianskoga jezika« što ga je sastavio profesor Manfredi, a tuzno ga je u nakladi Birtti. Do te je zapljene do zbog riječi »semiz«, koja se u riečniku tumači »Potomak Sena, Izraelčanin«. Tom tumačenju dodano je tumačenje riječi »anti-semit« za koja se kaže, da označuje osobu neuglednu koja se bori protiv Židova »To je prvi ustanovio veliki fašistički organ »Popolo d'Italia« koji je žestokim riječima uslo protiv talahov tumačenja, tražeći da se poduzmu potrebne mjere. Nakon toga te uslijedila i sama zapljena.

MARINETTI U BEOGRADU

U Beograd je došao tvorac talijanskog futurizma, član talijanske akademije nauka, Marinetti. U razgovoru s novinarnom g Marinetti je izjavio, da je oživotvorenje futurizma u fašizmu Pasizam je ostvario futurizam iz njegovih prvih dana. Futuristi su u fašizmu našli svoju realizaciju. Zato su futuristi optimisti. Mussolini je posao napred. On je nove Italiju futuristički. Nakon trodnećnog boravka u Beogradu apitovano je tvorac futurizma Marinetti. On je za vrijeme boravka u Beogradu održao u okviru talijanske knjige predavanje o futurizmu. Prije odlaska iz Beograda g. Marinetti izjavio je, da je oduševljen beogradskim realistikama i fotekama.

ISTARSKO NARODNO BLAGO

Nekoliko istarskih narodnih pjesama iz Žminjštine i par riječi uz njih

»Istarska književna zadruga« izdala je godine 1924 knjigu Istarske narodne pjesme. To su pjesme uglavnom štampane još godine 1887 pod uredništvom dr. Matka Laghije. To je bilo u eri »Nase Strice« dok je živio biskup Dobrila. To su pjesme izdale kada se hulla narodna duša u Istri, kao jedan od dokaza da je Istra hrvatska zemlja, štampa preko Učke u trofejnoj kraljevini primila je zbirku ovako:

... Zbirka hrvatskih narodnih pjesama, sakupljenih po Istri, što je nedavno ugledala svjetla u Trstu, gronko svakom dovikuje, da u Istri ima Hrvata koji još i danas pjevaju tako glasovito svoje hrvatske pjesme u žalosni i radozni dole, koje nije nestalo Istarskih Hrvata! (Vijenac 1880).

Zbirka od 1924 raspolagala je uglavnom istim materijalom u mnogo gorim prilikama. Predgovor: zbirke svršava ovako: »Mi se pouzdano nadamo, da će se u naknadno vrijeme pozvaniji dati posla i prikrediti nam jedno veliko, delatno izdanje svih naših istarskih, do sada objelodanjenih i neobjelodanjenih pjesama. Jedno takovo djelo bit će od mnogo veće, opće vrijednosti, nego li je ovo izdanje, koje i sve ovako pomnimo nena druge svrhe nego da u našim i suviše zaboravljivim dušama opet oživi i poverje ono, što u njihovim dubinama leži ukrućeno i razlomljeno.

Pozvaniji se zatašili, barem koliko je meni poznato. Mora biti vjerovali da ima još narodnoga blaga koje nije zabilježeno, a koje bi s mnogo uzroka bilo dragocjeno — a možda će ga zadesiti i nemila sudbina izumiranja.

Značajna je za zbirku iz godine 1924 da su gotovo sve junačke pjesme zabilježene u Premanturu. Tu stvar se daje protumačiti. Dosegnuti donijeli su te pjesme u ove krajeve u novije vrijeme sa Balkanskog poluotoka i ograničena je u glavnom na one krajeve koje dr. M. Malecki smatra kao krajeve štokavskog govora.

Ostala Istra nema junačkih pjesama. Ni je bilo niti prilike da se one tamo stvore. Ni je bilo voljnih i epoludnih tatova. Narod se činio većinom kao kneti djelom kao pomađi Venecije, djelom kao podanik germaških krova. Po svuda se bilo najvešće mučnog i teškog života. Škrpa i škrut zubi nemoguć kunočavanja. Život se razvijao samo kao pusta eksistencija bez jačeg osjećaja pripadnosti jednom većem narodu. Nema ni traga nekoj državopovijatnoj svjesti. Ničudn veliki rat nije išao preko Istre, toga malenog poluotoka. Voljske li se na prolazu samo dodirne u neke severne granice. Ona čarbanja na medij unutar Istre mala su uz ilie posljedice i psihološke. Ta čarbanja stvorila su jedan građanski element na uskom pojasu uz granicu, koji je često zaboravljao u svojem egoizmu i neukosti da je na pr. preko Duge njegov rat iste krvi i jezika i zaljubljen se neodgovorno da nešto naplička, prisvojivši za sebe od nepritalice. Čini se da je metačka vlast bila perfidnija i više nastojala u direktnom hukanju — dok je njemačka vlast bila hladnija i dalje, posrednije od naroda. Sve navale i pljačke pitačnog karaktera polazile su sa metačke strane Istre.

I u takovim prilikama odvijao se život. Ma da nije bilo gradje za heroiske epopeje, to su ipak nadareni pojedinci dali dokaze divnih duževnih emanacija i pjesnima, koje je okolina prihvatila i čuvala ih usavršavajući ih teški i melodijni.

Pjesma više pjevana pjesma, nego recitovana, bolje reći jedno pjevana bile sama ih uz sopele, mih, muniće, svirale ili štrli, kako se sve re zove narodni instrumenti za sviranje, pratila je Istrane od rođenja i krštenja, na svakom koraku sve do polaganja u hladan grob.

Posve je sigurno da su istarske narodne pjesme, kao melodija više nego kao same riječi, najosjetljiviji seizmograf koji je savršeno vjerno ubilježilo sva raspoloženja na pritiške stranih gospodara, jer domaćini nikada nije niti bilo. To su pjesme (melodije) najvjerniji odraz čitavog teškog smetovanja na onako škrtoj ali do ludila dragoj zemlji. U njima su izražene belne i teške posljedice onih sitnih ali brojnih granitnih čarbanja kao i reakcija po sve ličnog i obiteljskog života na sve te vanjske političke, gospodarske i ine prilike. Svima tim melodijama provlađa i jedna melankolična ali neizmjerena neumitstva struja struja otpora i odlučnosti za borbu — neka specifično istarsku borbu samoodržanja. To nam je najmilije.

Sve te melodije nije dosta samo jedamput čuti unatoč njihove značajnosti — s njima treba živjeti da ih se potpuno razumije. Tko je proživio djetinstvo s njima bit će vječno s njima — ako nije pjevao ili slama. Tko ih nije slušao, treba za samo žaliti.

Jo se ne razumijem u muziku, već se poruč neposredno proizvođaoca oslanjam na naše: Brajšu, Matetića i Zlatiča čiji autoriteti svjedoče nesumnjivo o velikoj muzičkoj vrijednosti i osobitijem istarskih napjeva i melodija. Ono što in laika u muzici djeluje jest stvarno vrijedno, a ni pošto banalno ma da laik ne znađe protumačiti zašto je tome tako radi nedostatka nekih običajnih čimbenika.

Kada tako uzimemo stvar tada nam i zbirka od 419 pjesama ne sadrži svoju pravu i punu vrijednost, već ima samo nešto od onoga silnoga, Mogli bi reći da imamo sustajano nedostaje, a to je melodija — glazba. Tom zgodom ako i nemam pravo je lično, ali ima na pr. list »Istrada« polakne one sa spremom i znanjem da spase, sačuavaju toliko veliko blago. Ne držim da je hrš dvanaesta ura, ali u vremešiti će se život izmijeniti. Drukčiji život stvori li će nove melodije ili barem preinačiti stare, otprilike toliko koliko se i sam radi vanjskih prilika promijenio. Drukčije će pjevati Istranin nakon deset sati rada ispod Kvarnera, od koljena u vodi, nego li je pjevao na žarkom suncu iz čvrste, kosice, svračke i slavice. Već za ovih nekoliko godina tempo života se je silno promijenilo. Ta promjena ide svakako na uštrbonim silnim starim melodijama.

Ne znam ko ga bilo krivilo što ovo pjevam. Najbolje nikoga. Ako ina nego vrijednost, onda je to zasuga. Mate Balote, koji je dao ideju da objelodanimo u »Istrine« istarske narodne pjesme, koje sam zabilježio još u nižoj gimnaziji.

Necete mi, cijenjeni čitaoci, uzeti na zlo, ako pred Vama dajem uspomenu pokojnoga oneta, koji je s tolikom ljubavlju kazivao ove pjesme. Nekako čudno mi je svjetlielo oko i milo mi je bilo slušati škrpu pera. Staračka steta obuzimala ga je na mahove, ipak je pokušavao grajniti pjevati da kaže »kakov je veras« za te besede. Te stihove zapisat čemo ušemu na uspomenu.

Pjesme su iz Žminjštine. Boće reći, zabilježio sam ih na Žminjštinu. Neću govoriti ni za jedan od »sedam gradova«. To napominjem čedom na izdanje od 1924 godine, gdje je sakupljač zabilježio i u malim pjesnicima mjesto od kuda su što je nastao: mjesto da je u »na-« zabilježio je tu i tu. Iste pjesar ili u varijantama pjevali su i u drugim mjestima. Kad bi bilo onako kako su sakupljači napredak tada bi desetina Istre bilo bez narodnih pjesama, ili ih nije bilo jedna desetina zabilježena. To može biti nevažna formalnost, ali mi suviše ukazuje na nju. Ispravno je reći napr. zabilježio u Ljudaru, a ne Ljudarska.

I sve niže štampane pjesme imalu napjeve i ne recitiraju se, već se jedino pjevaju. Ne treba naročito objektivnog svjedočanstva za tu tvrdnju. Jedan takav dokaz je bez sumnje, što se na Žminjštinu, a vjerojatno i u drugim krajevima u pjevanju taji drugi jezik nego u govoru. Nekoliko primjera:

... veras i viera — u našem kraju isto što i tanjeve. Kaže se na pr. no znam ni koji viera ni veras je ta pjesma.

1 BOLESTAN SAM

Bolestan sam već od davnazato su mi lica tarna,Ne boli me od bolestiVeć od tuge i žalosti.Nije umro od bolesti,Već od tuge i žalosti.

Kad moj grobac uzeleni,Potrudi se dušo k meni,Pokleknj se na mom grobu,Pomoli se dušo za me.Na mom grobu belj golub,Tu mi golub pozdrav nosi.

2 DA BI TVOJA MAJKA

Da bi tvoja majkaTebe meni dala,Ona bi parala,Da te je kralju dala.

Da bi tvoja majkaTužno sproplakala,Da bi njene suzeNa kamen padale,Kamen bi se raspal,Suze bi ostale.

3 DA BI ZNALA MOJA MAT

Da bi znala moja mat,Ča je vuda kovomač,Ona bi ga gojila,Kak' divojka bašalak.

Bašalak se zeleni,Junak mu se veseli,Već divojka junaku,Nego junak bašalaku.

Jučer je bila ruda,Danas je koromač,Nisam vide ljubiu,Či čera ni danas,Muči, muči ljubio,Ču doći večeras.

Večera na stolu,Večerat mi ne gre, Ljuba mi se ženi,Paraš da mi je žal,Još mi je ma draže,Da smo z ljubavi van.

u govoru: mat, mater u pjesmi: majka u govoru: mane u pjesmi: meni u govoru: bolaj u pjesmi: bolestan u govoru: divojčina u pjesmi: divojka

Nadalje u pjesmi se rabe novi oblici pađeža a u govoru uvijek samo staro čakavski koji su sličniji starim slovenskim oblicima, nego novim štokavskim. U nekim pjesmama se čakavština uprosto gubi u korist štokavštine. Da li je to moguće saznati kod pjesama koje su eventualno prenetete iz kraljeva gdje se govori štokavski, to bi mogao biti predmet studija za filologa, što ja nisam.

Ima više interesantnosti jezičnih u tim pjesmama.

To su malom lirске ili tzv. ženske narodne.

Kod nekih pjesama se osjeća da su bez završetka. U pjevajući pjesmu to ne smeta, jer je ritam i melodija glavno a riječi sprovede ali sveta taj nedostatak pjesnik kao lirskoj tvorbi i estetskoj jedinici. Imu među navedenima i takovih pjesama, koje su po svojoj prilici sarao fragmenti jedne pjesme ili divnih različitih pjesama. Mi doznajmo ovakov: za kakve ih je kazivao smatrao da »vredno skup«. I mjenjanje stila vjerojatno govori za posljednje.

Napominjem da sam imao više pjesama, koje su tek mala ili više različite već štampane u zbirki od 1924, dakle u varijanti nekoj, ali tako blizu da nisam smatrao potrebnim da bi ih trebali ponovno štampati.

Dopuštam mogućnost da je među tim pjesmama možda i neka novija predočena, a dočena iz rata bilo na Žminjštinu ili u koji drugi kraj Istre, a od tuda na Žminjštinu.

Ostavljam naslove pjesama kako sam ih još tada ubilježio. Metar stihova nije po svuda najudaljeniji name li se u obzir da se ti svi stihovi pjevali, onda postaje stvar škratljivca.

Prijmjeđva iz tih par pjesmica mogu biti netočno i posve krive. Nisu primjebne ono što daje vrijednost tim pjesmicama, bolje reći stihovima, već oni sadrže svoju punu vrijednost u sebi samima. Možda bi bilo najispravnije da se bez i jedne riječi samo nastupalo te stihove — ali nisam se mogao oten ovome što sam pridodao, jer je nastalo spontano. Oduh kažem, da nije to bilo »arat« nego po nevolji se tako desilo. Ako sam time izazvao ljude od »mestera« tako izazvao da javno reagiraju, bit će mi jako milo, — ha

Za hvala! Uredno mi je došlo da posazhvalim moju bratu koji mi je potpisovno poslao oko srednjaja pjesama — osobito kod konjote da isto neka iz ruke već likana u knjižici, nar. pjesma 1924.

4 HODI MI SLUŽIT'

Hod' mi služit sin visoki, Jeno lito dan, Da' ču ti ja čašu zlata, Da ju buš imal.

Da' ču ti ja čašu srebra, Da ju buš imal, Kad nasluži sin visoki, Jeno lito dan

Otrgnut je čašu zlata, Ter mu je jo dal, Još ni meni maljhannemu Služba plaćena,

Otrgnut je čašu srebra, Ter mu je jo dal, Još ni meni maljhannemu Služba plaćena,

Otrgnut je gran naranče, Ter mu je jo dal, Sad je meni maljhannemu Služba plaćena,

Prignula ga oko vrata, Ter ga je ljubnula.

Divojčica narančica, Od kuda mi greš? »O junače mili brače, Iz samlja ti greš.

Divojčica, narančica, Što si kupila? O junače mili brače, Jabačice dvje.

Divojčica, narančica, Daj mi pol jene! O junače, mili brače, Rezat' jo ne greš.

Divojčice, narančice, Za koga su kupljene? O junače, mili brače, Za tebe su obadje.

(Nastavit će se)

KALENDAR-ALMANAH GRADISČANSKIH HRVATA

Hrvatsko kulturno društvo u Gradišću, koje je okupilo u svojim redovima sve društvene slojeve hrvatske narodne manjine u Gradišću, osnovalo je i »Hrvatsku nakladu« (štampa i naklada Viktora Horvatha, Neussiedl a. S. Niemčacka). Ta je naklada, koja ima svoja zastupstva u Niemčackoj i Madžarskoj u svim većim mjestima, gdje Hrvati žive, izdala je od sada šest knjiga, uglavnom naboznog sadržaja. Ovih je dana izšao kalendar-almanah za 1939 pod naslovom »Naša domovina«, koji je uredio bivši zaslužni predsjednik Ignace Horvat, danas hrvatski župnik u Frankanavi (Frankenu, Post Lutzmannsburg N. Donau).

Poslije navedene pjesme i ilustriranoj kalendara, koji je sablijeven u svaki mjesec postevicima iz seljačkog života i astronomskim bilješkama sljedeći programatski članak »Hrvati u Velikoj Niemčkoj«. — Urednik I. Horvat ističe da gradisčanski Hrvati već preko 4 vijeka žive s Niemcima kao dobri susjedi, prijatelji ili rođaci. Hrvati čuvajući svoje narodne osobine bili su s Niemcima vezani sa stotinu veza u javnom, kulturnom i gospodarskom životu. »A i Niimec je prizivao, čitamo dalje. Hrvata veseloš takovim čovikom, s kime se da skupa živeti, i ki razumi, kako da si osigura svoj žitak, a da uza to dragome ne naškodi, i premda si jedan i drugi brizno i ljubomorno čuval svoju narodnost i materijski jezik, svjedeciu su se Hrvati i Niimec uvek dobro pogadjali med sobom.

U vezi s političkom promjenom granica istice pisac da je promjena u tome, što sada 30.000 gradisčanskih Hrvata ne stoji prema 6 milijuna nego prema 30 milijuna Niemaca.

»Niti: Velika i jaka država njemčkoga naroda dat će nam Hrvatima potpunu obrambu i sigurnost, dat će nam uzlvali, jednako kot i Niimec, svoju visoku kulturu, a skrbiti će se i za našu gospodarsku dobrobit.

Hrvati se prinosili u kulturu znatne vrednote: dosta je spomenuti da je hrvatska kultura »obogaćavala Goethea i Haydna«. Gradisčanski Hrvati erpe i iz velike duhovne razine »prosvjetnoga i brojnoga naroda«. (Prema »Obzoru«).

»SLOVENSKO OZEMLJE IN NEMSKA PUBLICISTIKA«

Ovih dana je izšla vrlo zanimljiva i aktualna knjižica pod gornjim naslovom iz pera Lajza Serajutka. U njoj se iznose razni njemacki publicistički radovi o Sloveniji kao zemlji jednim dijelom njemackoj i kao zemlji njemacke kulturne sfere. Ko se zanima politikom i narodnoobrambenim radom, naći će u ovoj knjižici dragocjene podatke. Tu će se upoznati s tvrdnjama nekih njemackih publicista koje zanimaju naročito vas emigrante, jer se u toj publicistici postavlja problem Slovenije kao problem otkočne daske na — Jadran.

SPERANS: RAZVOJ SLOVENSKEGA NARODNEGA VPRAŠANJA

Te dni je izšla u Ljubljani zanimljiva knjiga o slovenskem narodnem vprašanju pod zgornjim naslovom. Knjiga je zanimljiva tembol, ker je ona izmed del, ki obravnavajo samo narodno vprašanje in, to u veliko jasnostjo in točno opredeljenostjo. Vsi del tega bo brez dvoma zadela na jako razlicen odmev v javnosti, kar pa samo na sebi ne bo nič slabega, ker se bo marekacko vprašanje, ki je potrebno razsvetljuje in razjasnjuje na ta način razsvetlilo.

Knjiga zadeva seveda tudi v naše razmere in gotovo so tu najbolj delikatna mesta in trditve, zlasti, ker so postavljena morđa nekoliko prespšno, tako, da se jih bo lahko napaco razumelo. Vse bo pa prepušćeno kritiki in poznejšemu razjašnjenju.

Marsiloga izmed naših rojakov bo ta knjiga brez dvoma zanimala in jo zato fem potem registriramo ter priporočimo. Cena knjige je Din 96 — u platno vezana in Din 85 — broširana ter se narađa naravnost po »Naši Založbi Ljubljana«. sk.

KAZALIŠNI KOMAD O ISTRI U AMERICI

Primili smo ukusno opremljen program za proslavu 20-godišnjice Jugoslavije koju je privredio 14 iseljeničkih društava u New-Yorku. Uz ostali birani program izveden je kazališni komad s naslovom: »Iz porobljenih krajeva Istree kojega je napisao g. Donko Curadž.

SITNE KULTURNE VESTI

— Naš rojak dr. Fr. Mesesnel, ki je bil pred kratkem imenovan za spomeniškega konservatorja za Slovenijo, je objavil v »Dodatku starinaru« (III. serija knjiga 13, Beograd, pisano v cirilici) razpravu pod naslovom »Iskopavanje Čarčina Grada kod Leobana 1937 g.«, ki je izšla tudi kot neobeh odit. To delo obsega rezultate iskopavanja, pri katerih je naš rojak dr. Fr. Mesesnel odkril veliko baziliko in mavzolej.

— Italijanska vlada je darovala beogradskeg univerzi 36 zvezkov nove pred kratkem tiskane velike italijanske enciklopedije. Ob te prilike je dr. Baistrocchi, tajnik italijanskeg poslanstva, povdarilo da je to nov dokaz čedaje tešneših kulturnih vezi in da je to dokaz iskrenih in elohkih simpatija, ki jih goji italijanska vlada do beogradske visokoškolske mladine.

SLOVENSKA KULTURA IN JULIJSKA KRAJINA

DELEŽ NAŠIH ROJAKOV V SLOVENSKI POVOJNI KNJIŽEVNOSTI OB PRILIKI RAZSTAVE SLOVENSKE KNJIGE

FRANCE BEVK

Zivilizacijsko sposobnost in samobitnost kakega naroda ocenjujejo in merijo njegova dela in poljn kulture in civilizacije. Sicer danes prevelj glasno rožlja sablja; zdi se, da je brutalna tiranija sila premagala duhovno. Toda to je samo navidezno, je le bežni trenutki, ki jih od časa do časa vzplamtajo v slovečju, in priča za čelji le rusvine in zasuti. Kot vedno veljavno merilo poznamo zveza naroda je vendar le njegova duhovna moč. Odločujoče so številni folklorični, knjižniški deli in izdani, razni kulturni, ekonomski in socialni inštituti. Tudi človek je vendar le bitje z duha in v človeku ni samo duha, tem samoma to je v svoji rasti in življenju.

Z letnostjo neseno pokaže dvajset let, odkar so slovenski narod menjikli razdelili na tri dele, skoro tretjina njegove celote je ostala za mejo ob Savi in Jadranu. Če preglejamo dele naših pred-tatkov v slovenskem slovstvu in tej dobi, ugotovimo imena naših ljudi pov od tam, kjer se je razvila prava kulturna stvarba slovenskega naroda in to prav v vseh panogah. Ljudje trdijo, da niso prišli v slovenski literaturi v povojno dobo, predložilo, tako Slovenci kakor Krvavci, in — tem davno pisat kleme, ki in življenju ki sposobnosti omega dela slovenskega naroda, iz katerega so se vsi narodi sveta izvili, ki pokaže dva in pol naroda, vna dva celotna naroda, pravi narodi. Dva naroda, ki sta v slovenski literaturi in v slovenski književnosti v Ljubljani to je obdelano po-kavilo: »Mojstrov ogrančano slovensko sloven-ke književnosti povojni dobi. Ob ta raz-tavi je bilo mnogo pre-oditi tudi dele naših književnikov. Da je bilo dele naših kulturnih delavcev v povojni dobi res zelo vedno, nam dokazuje naslednji pregled:

Francelj Vladimir, doma iz Trsta, spada v povojno generacijo slovenskih pisateljev. Njegova prva dela, ki so izšla v knjižni, g. dr. dr. Lopez, ki je izšla l. 1922. v »Mojstrov ogrančano slovensko sloven-ke književnosti povojni dobi«. V 1923. zbirka novel »Almatu«, ki ga obseva zgodovinski roman »Almatu«, ki ga slovenski književniki imajo povojno dobo. Njegova prva dela, ki so izšla v knjižni, g. dr. dr. Lopez, ki je izšla l. 1922. v »Mojstrov ogrančano slovensko sloven-ke književnosti povojni dobi«. V 1923. zbirka novel »Almatu«, ki ga obseva zgodovinski roman »Almatu«, ki ga slovenski književniki imajo povojno dobo.

Bevk France, doma s Cerkljanskega, spada v predvojno generacijo in je najplodovitejši slovenski pisatelj. Pisal je najprej liriko, nato je prešel v prozo, udeležoval pa se je tudi v dramatik in mladinskih literarnih delih. V zadnjih dvajsetih letih je izdal celo zbirko daljših in krajših povet, povesti, romanov, mladinskih zgodbi, pravljice in drame. Mnogo njegovih manjših prispevkov pa je tudi raztresenih prav v vseh slovenskih revijah. Je poleg Andreja Budala edini naš pisatelj, ki je tudi po vojni ostal v svoji ožji domovini. Radli tega povojni tistram meje mnoga njegovih del ne poznajo. Najprihujljivejši so mu motivi, vzeti iz kmečkega življenja, redkejo meščanskega, obdeluje pa tu di zgodovinske snovi. V povojni dobi je izdal sledeča dela: l. 1920. »Pisirski pri krsti in pletu«, l. 1921. »Pesni«. Njegovo prvo povojno delo je roman »Fararon«, ki ga je izdal l. 1922. naslednje leto mu sledijo »Rabli«, l. 1923. je izhajal v Ljubljanskem Zvonu: »Suženj demona«, istega leta je spisal »Smrt pred liso«, ki jo je kasneje prekrstil v »Ljudje pod Osojnikom« ter na turistično novelo »Muka gospo Verec«, l. 1924. je »Ljubljanski Zvon« priobčeval »Bleg pred senoco«, istega leta je izdal »Julijana Severjanc«, l. 1927. — je izdal povest »Kresna noč«, v l. 1927. — je napisal trilogijo »Znanje na nebu«, v l. 1928. je izdal »Narhar«, 1929. L. »V zablodu«, in »Krvivde«, l. 1930. je »Pisiral roman«, »Clovek proti človeku«, dal je »Najrajši Bog Triglav«, in »Sla godo«, l. 1931. je izhajala v »Mladiki« povest »Kamnarjev Jurij«, l. 1932. je izšel »Veliki Tomaž«, in »Zelena koč«, l. 1933. povest »Kozarog«, in »Gmajna«, l. 1934. je Jugoslovanska knjigarna izdala njegova »Izbrane spise«, Goriška Matica pa povest »Dedič«, l. 1935. povest »Srebrnik«, l. 1936. pa »Samoteč«, »Mrvi se vračajo« in »Potop«. »Izet v Španijo«. Kot smo že omenili, je spisal tudi nekaj iger, med katerimi nal

omenimo onodetanko »V globini«, ki jo je izdal l. 1922. l. 1925. pa je slovensko dramatično obogatil z novimi, posebno za nas aktualnim delom »Kajna«. Istega leta je izdal tudi mladinsko igrano »Bosni« Pavlet. Zelo mladino je napisal vseh prazn, med katerimi je posebno lepa povest »Tovariša«, iz l. 1931. Bevk je pisal tudi pod raznimi psevdonimi (tako Slavko Slavec itd. Naj omenimo še, da je bila njegova onodetanka »V globini« prevedena v angleščino, Kresna noč pa v italijanščino.

Bruce Iv, je član najmlajše literarne generacije. Dasi po očetu istriški Hrvat, se je posvetil slovenskemu pripovedništvu in se povsem vzpel v slovenski ambiciji. Svojeve je bil sotrudnik. Književnosti, zadnje čase pa piše le v »Ljubljanski Zvon« v obeh je objavil vse kratke, eseje in razprave, povesti in novele, pa tudi pesmi z izrazno socialnimi motivi. V svoji drami »Med štirimi stenami«, ki jo je pisal l. 1927. in so jo predložili z uspehom tudi v Ljubljanski drami, je s psihološke strani obdelal nastajajočo moderno družinsko življenje.

Cerkvenik Anžel, doma iz Trsta, spada med povojne slovenske pisatelje. Na pisal je več del z izrazito socialno tendenco. Tako je izšla l. 1929. povest »Daj nam dež«, in »Vskakljivi kruh«, l. 1932. »Oraci«, l. 1934. pa »Poslednji dnovi človeka«. Uspesno se udeležuje tudi v mladinskih literarnih delih, kot je »Nasoga rodu«, Med njegovimi mladinskih deli je posebno znan povest »Ovar Baro«, ki je izšla l. 1927. Tudi kot v pripovedništvu se je udeležoval v dramatik, kjer sta jo prislovali l. najplodovitejši pisal je predvsem drame »Zelena zvezda«, l. 1925. je izdal tragedijo v sedmih slikah »V vrtini«, l. 1927. dramo »Ozorko«, in l. 1928. »Grah«. V istem letu je spisal tudi tragičnemidijo iz uradniškega življenja »Roža pravice«, a l. 1931. vojno dramo »Kdo je kriv?«.

Cebokli Andrej, rojen 27. novembra 1893. v Krcelu na Goriškem in umrl 17. oktobra l. 1923. — v vojni delu, spada med povojne slovenske pisatelje, ki jih je pobrali pri pretrani urli Gmajna in obkvala v Gorici, kjer je maturiral l. 1911. iz folklorične in moral v vojaško službo, kjer se udeležil doma slovenske voine. Nato je služil v vojni v Ljubljani in postal profesor slovenske in italijanščine na liceu v Ljubljani. Svoje največje pesme je objavil v mladinskem listu »Zora«, prva povest pa v »Ljubljanskem Zvonu« pod psevdonomom »Andromon«. Pravi je tudi v »Dom in Svet« in »Gorice«. Mladiki, kratke in razprave pa v »Sloven«, »Mladiki«, »Družava«, kjer je priobčeval tudi nekaj igrice, med njimi »Mirov roke« in »Orak glasu«. Spada je med nese najbolj nadarjene v tojdi nastopajoči generaciji, in od nje se je se mnogo pričakovalo.

Delak Ferdo, je znan po svojih dramatičnih, Z največjim uspehom je priredil dramatično »Cankarjevo« »Mappa Jerneja« ter Jurca Kersarjevo »Rokovnjec« (l. 1936).

Fatur Bogomil, doma s Prema, spada med najmlajše slovenske pesnike. Svojeve je bil sotrudnik. Doma in Sveta, »Sedaj pa priobčije svoje pesmi v »Sodobnosti«. V svojih pesmi je objavil tudi pesmne cikluse vseh folkloričnih snovi. Njegova najplodovitejša slovenska oblika je sunet. Objavlja je tudi nekaj značilnih člankov in esejev, med katerimi je zbudil posebno pozornost esej o »Povojni slovenski literaturi«.

Gradnik Alojz, doma iz slovenskih Brd, je član predvojne generacije in je imel poleg Zupančiča v slovenski liriki največ uspeha. Srečujemo ga že od l. 1902. dalje v »Ljubljanskem Zvonu« in »Slovanu«, kjer je objavil svoja dela pod raznimi psevdonimi. V povojnih letih je sodeloval tudi pri izdajah Goriške Matice, Jadransekem almanahu itd. Izdal je samostojne pesniške zbirke, in sicer l. 1922. »Pot boleste«, l. 1926. »Do prafundus«, in l. 1932. antologijo »Svele samote«, ki je izšla ob avterjevi petdesletnici in ki nudi nekaj splošen pregled

njegovega pesniškega ustvarjanja. L. 1928. je izdal tudi prevod »Kitajska lirika«, l. 1938. pa je izšla zbirka pesmi »Večerne pesmi«. Zadnji čas objavlja svoje pesmi v »Mladiki« in »Mladiki«. Gradnik je znan tudi kot izborni prevajalec in je prevedel že celo vrsto knjiž iz vseh evropskih jezikov.

Grah Iv, doma s Prema, spada k povojni literarni generaciji. Svoje novele je objavil v »Ljubljanskem Zvonu«, kjer se je udeleževal tudi kot kritik.

Gruden Igo, doma iz Nabrežine, se je za pred vojno udeleževal in sicer kot gimnazijalec pri »Zvonu«, in pozneje v »Ljubljanskem Zvonu«. Svoj pe-niški razmah je dosegel v prvih povojnih letih. l. 1920. je izdal zbirko pesmi »Nareis«, istega leta pa tudi zbirko »Primorske pesmi«. Pisal je tudi otroške pesmi, med njimi naj navedemo zbirko »Mika« »odlana« iz l. 1922. V zadnjih letih se stalno oglašja v »Sodobnosti« ter pripravljajo novo zbirko pesmi iz novejšega časa. Za nas so posebno značilne njegove pesmi z motivi iz ožje domačine, polno resnične občutja.

Kosmač Ciril, doma s Tolmuskoga, je pripadnik najmlajših slovenskih pripovednikov in je zbudil s svojo prvo novelo »Cerkovnik Martin« pozornost ljubljanskih kritikov. To, kot tudi nadaljna dela in pr. »Gosneca«, »Hisa št. 13« in druge, je objavil v »Sodobnosti«. Za nas je posebno značilen, ker svoja dela posveča le mladim ljudem in zgodokim iz naših krajev. Zlasti posvečeno so njegove novele zatele iz življenja in ječi »Gosneca«, »Ozorko« in »Zvezda«, da se ne oznaša več.

Kosovel Stanko, doma iz Tomaja na Krašu, se je prva leta po vojni pridno udeleževal v pesništvu ter je priobčeval svoja dela v revijah, ki so izhajale v Gorici in Trstu, kot in pr. v »Mladiki«, »Našem glasu«, ter v »Ljubljanskem Zvonu«. Ko se je po vojni vrnil študijski, je polagoma popolnoma umrlil.

Kosovel Srečko, rojen 18. 2. 1904. v Tomaju na Krašu, umrl 27. marta 1926. — v vojni delu študiral je gimnazijo v Ljubljani med svetovno vojno, kjer je končal tudi univerzo. Ko ovel, pesnik Krača, začel poslušati poglavje v zgodovini naše literature. Ko je legel pod kraško rušo, so nas narod in zavedal kaj je zgubil. Pri njegovih smrti je zbirka »Pesmi«, ki je izšla l. 1927. pokazala bogastvo njegove narodnosti in se tako lakrat samo se zavdali, kaj je bil pokoni Srečko. Druga zbirka njegovih pesmi pod naslovom »Slovenski pesni« je izšla l. 1941. in je obsevanje od prve ko ovel je, kot gimnazijec objavil svoje pesmi v »Mladiki«, pozneje pa je skusil v »Ljubljani« z ustanovitvijo dilaškega lista »Proletari« in »Jarost«. Poleg pesmi je objavil tudi igrice, eseje in razprave. V njegovi zapuščini čaka še vedno okrog 600 pesmi, 250 igrice in približno 100 esejev in razprav na izdajatelja.

Kostanjevec Josip, rojen dne 19. 2. 1861. v Vipavi, je umrl v Mariboru l. 1931. Spada med starejšo generacijo pisateljev. Pisal je daljše in krajše povesti, pesni, romane, novele in igrice. Med njegovimi povojnimi deli je posebno znan »Krivice«, ki ga je izdal l. 1921. Najplodovitejša doba njegovega delovanja spada se v predvojni čas, po vojni pa je večina njegovih del objavila Mohorjeva družba.

Kraigher Alojz, doma iz Postojne, je po Govekarju najvidnejši predstavnik slovenskega naturalizma in njegova dela predstavlja vsiek ter struje pri nas. Večina svojih del je spisal še pred vojno. Udeležoval se je v pripovedništvu in dramatik. L. 1921. je izšlo njegovo literarno prigodniško delo »Umetnikova trilogija«, obsevalača tri dramatske slike, posvečeno Ivanu Cankarju, s katerim ga je vezalo ozko prijateljstvo. L. 1923. je predelal dramo »Školjka«, ki je izšla že l. 1911. Njegovo zadnje večje delo je vojna drama »Na fronti sestri Živec«. Kraigher je najbolj znan po svojem romanu v dveh delih »Kontrolor Skrobarec«, ki je sicer izšel že pred vojno, je pa l. 1928. doživel teški prevod. Poleg tega je spisal vsehpolno

podlistkov in igrice in drugih »pisov« v »Ljubljanskem Zvonu«. V reviji »Književnost« je objavil l. 1934. odlomek iz romana »Na ri viheri«, l. 1935. pa v »Sodobnosti« odlomek iz povesti »Kriša Albi« in »Krvave roze«, kar dokazuje, da se vedno pridno dela.

Lah Ivan, rojen l. 1881. v Trnovcu pri Ilirski Bistrici, umrl l. 1938. v Ljubljani. Spada k prodavnici generaciji, ki je bila močno pod Cankarjevim vplivom, vendar pa se je skusal ostreji romantiki ter se približati realizmu. Njegove najzanimivejše delo je roman »Anželin Hidar«, ki ga je izdal l. 1922. in katerega »nov« je vzeta iz stare kroatinske zgodovine. Značilna je tudi njegova povest »Sigmund Mascevanje«, ki jo je spisal l. 1931. Poleg tega se je udeleževal tudi v dramatik ter je l. 1921. izdal dramo v treh delih »Noč na Imelniku«, zatele iz časa francoske okupacije. Njegovo ime zvečljamo tudi med mladinskih dramatik, z raznimi pravljicami, med katerimi naj omenimo »Pepelino«, ki jo je izdal l. 1926. Lah je pisal svoje novele in povesti v »Ljubljanski Zvon« bil je plodovit tudi kot kulturni, slovstven ter politični publicist in podlistkar. (Konec prihodnjič.)

NOVE KNJIGE I REVJE

»ZBORNIK 39«
U Ljubljani je izišlo prvi broj zbornika »Zbornik 39«, koji će izlaziti četiri puta godišnje pod uredništvom Tone Seliskara. Prvi broj obasize 160 stranica velike osmine i vrlo ukusno je opremljen.

Prva zanimljivost toga zbornika je u tome što u njemu saraduju hrvatski, slovenski i srpski pisci, ali ne kao predstavnici iz d'ne kulture (Jugoslovanski), već kao predstavnici trlj'u kulture: hrvatske, slovenske i srpske kulture. U uvodnoj riječi se ističu motivi radi kojih se osnovo zbornik na toj bazi: međusobno upoznavanje kulturnih dobara Jugoslovenskih naroda i njihovih individualnosti na bazi jednakopravnosti. Uz slovenske priloge, tu su i priloge na hrvatskom odnosno srpskom jeziku, a dvije su pjesme i na makedonskom.

Ivo Grahor objavljuje studiju iz područja kulturne filozofije »Ob prerezju Evrope« u kojoj razmatra posljednje političke događaje i vezl s Čehoslovačkom, Grahor postavlja taj problem kao filozofski problem kulture — osvjetljuje ga pozadinu posljednjih događaja i razjašnjava problem pesništva i panlike koji je zahvatio demokratske krugove. Ukazuje na izvore krhatice o propasti demokracije, postavljajući pitanje o biti demokracije i s time u vezl rasčlanjuje komponente čehoslovačke demokracije. Naproti tomu postavlja snažne reakcije u Evropi i ulogu tih reakcionarnih snaga u posljednjim političkim događajima. Grahor otklanja pesimizam i tvrdi da su propale jedino neke demokratske društvene tvorbe, ali moč kulture — što je skoro sinonim demokracije — ni je propala.

Osim Grahora je od naših u tom broju objavila jednu pjesmu (Oraci) Lucija R. Petelinova, a Grahor prikazuje, uz ostale dvije, i posljednju knjigu Bartolov roman »Almatu« o kojemu smo i mi pisali na ovom mjestu.

Dr. Lojze Kraigher objavljuje novetu »Razočaranja«.

Radl pomankanja prostora ne možemo se osvrnuti i na ostale odlične priloge toga jedinstvenoga almanaha, koji se naručuje na adresu: Uprava »Zbornika 39«, Ljubljana, Gregorčičeva ul. 23. (God. preplata 100 Din, pojedini broj 30. — dinara).

SODOBNOST, nedvjdna slovenska revija, Ljubljana št. 1-1939, urednik Ferdo Kozak. V tej številki objavlja Igo Gruden eno pesem, a Lino Legiša prikazuje italijansko zbirko sonetov »Cارس« (Dario de Tuoni). »Sodobnost« izhaja mesečno, ter stane na leto 120 Din.

DVE IZREDNO VAŽNI SLOVENSKI KNJIGI

Albin Prepeluh: Pripomba k naši prevratni dobi. Ljubljana 1938 — založba Univerzitetne tiskarne i. Blasnika nasl. d. d. Koncem Janskega leta je izšla v Ljubljani gornja važna knjiga, ki prinaša spomine, oz. del spominov pok politika in publicista Albina Prepeluha. Knjiga je tudi za naše ranere izredno važna ter zelo podrobno opisuje dogodke, ki so se odigrali okoli l. 1918 na Primorskem. Poleg 284 strani avtorjevih spominov, obsega ostal del knjige, katere obsega v celosti 562 strani majhnega formata pomembno analiza Prepeluhovega idejnega razvoja in dela: ki jo je napisal priznani slovenski publicist Dušan Kermauner. Tudi ta del ima mnogo važnih mest, ki se tičejo Primorske. Za danes knjigo samo registriramo in bomo ob prvi priliki o njej obširneje govorili.

Kočevski zbornik, Ljubljana 1939. Izdala in založila založna Družba sv. Cirila in Metoda v Ljubljani, uredil prvomestnik družbe ing. Janko Mačkoveč. To knjigo registriramo kot izredno važno, za slovensko narodnostno vprašanje. Knjižni kočevskega ozemlja in to tako Kermauner, pisatelj, da imi nihče ne more podkati tendenc, kakor bi bilo v ozirih na danesni položaj morda misliti, Zlasti bi tu omenili strogo znanstveno razpravo Franceta Marofa, ki nosi naslov »Slovenske prvine v kočevski ljudski pesni« in ki obsega okoli 150 strani. Tudi o tej knjigi bomo kasneje obširneje raspravljali — Z. I.

RAZSTAVA SLOVENSKE KNJIGE V LJUBLJANI

Del slovenskih knjižnih publikacij s Primorskega iz povojne dobe

